

Володимир Васильович Носік

Національна академія правових наук України

Харків, Україна

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Т. Шевченка

Київ, Україна

Марія Анатоліївна Копиця

Навчально-науковий інститут права

Київського національного університету імені Т. Шевченка

Київ, Україна

НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ВУГЛЕЦЕВОГО ФЕРМЕРСТВА В ЄС І ЙОГО КРАЇНАХ ЧЛЕНАХ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Анотація. *Розвиток вуглецевого фермерства є ключовим правовим та екологічним пріоритетом у контексті мети Європейського Союзу щодо досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Актуальність цього дослідження полягає у дедалі більшому визнанні сільськогосподарських практик, що сприяють поглинанню вуглецю та зменшенню викидів парникових газів, як невід'ємних складників кліматично орієнтованого землекористування та стратегій розвитку сільських територій. Мета статті – дослідити правову природу вуглецевого фермерства в рамках нормативно-правової системи Євро-союзу та оцінити перспективи його інтеграції в українське законодавство як інструменту сталого розвитку сільського господарства та правової гармонізації із Союзом. У роботі застосовуються теоретико-правові та порівняльні підходи до вивчення інституту вуглецевого фермерства, аналізуються первинні та вторинні законодавчі акти Європейського Союзу, політичні інструменти його держав-членів, а також стратегічні плани, що регулюють охорону навколишнього середовища, аграрну політику та політику в сфері клімату. Результати дослідження демонструють, що вуглецеве фермерство в Союзі еволюціонувало від абстрактної політичної концепції до законодавчо врегульованого правового інституту, забезпеченого такими нормативними інструментами, як Спільна сільськогосподарська політика, Європейський кліматичний закон та нещодавно затверджена Система сертифікації видалення вуглецю. Зазначені нормативно-правові акти встановлюють критерії сертифікації, моніторингу та обліку вуглецю, водночас надаючи державам-членам можливість впроваджувати індивідуальні національні моделі. Франція, Іспанія, Німеччина, Польща, Італія та Нідерланди пропонують приклади різноманітних регуляторних стратегій, включаючи створення спеціальних реєстрів, запровадження добровільних схем сертифікації та впровадження програм фінансових стимулів за практики, спрямовані на поглинання парникових газів. Практична цінність пропонованого наукового аналізу полягає в обґрунтуванні необхідності розробки в Україні національної правової бази для підтримки розвитку інституту вуглеце-*

вого фермерства. Зокрема, це передбачає унормування термінології в цій сфері, запровадження процедур сертифікації та створення ринкової інфраструктури для торгівлі вуглецевими одиницями. Зазначені заходи є важливим кроком у напрямі адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС у сфері охорони навколишнього середовища, забезпечення доступу до фінансування заходів із протидії зміні клімату, а також сприяння розвитку сталого сільського господарства.

Ключові слова: вуглецеве фермерство; Система сертифікації видалення вуглецю; Спільна сільськогосподарська політика; механізми кредитування вуглецю в сільському господарстві; кліматично стійкі сільськогосподарські практики; декарбонізація сектору землекористування; адаптація національного законодавства.

Volodymyr V. Nosik

National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

Educational and Scientific Institute of Law,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine

Mariia A. Kopytsia

Educational and Scientific Institute of Law,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine

REGULATORY FRAMEWORK FOR CARBON FARMING IN THE EU AND ITS MEMBER STATES: A COMPARATIVE LEGAL STUDY

Abstract. *The development of carbon farming represents a key legal and environmental priority in the context of the European Union's goal of achieving climate neutrality by 2050. The relevance of this research lies in the growing recognition of agricultural practices that sequester carbon and reduce greenhouse gas emissions as integral components of climate-oriented land management and rural development strategies. The purpose of the article is to examine the legal nature of carbon farming within the EU's regulatory system and to evaluate the prospects for its integration into Ukrainian legislation as a tool for sustainable agricultural development and legal harmonisation with the European Union. The study applies theoretical, legal and comparative methodologies, analysing Union's primary and secondary legislation, policy instruments of its member states, and strategic planning documents governing environmental protection, agriculture and climate policy. The results reveal that carbon farming in the European Union has evolved from an abstract policy concept into a regulated institution supported by legal instruments such as the Common Agricultural Policy, the European Climate Law, and the newly adopted Carbon Removal Certification Framework. These instruments establish criteria for certification, monitoring, and reporting of carbon unit's sequestration, while allow-*

ing member states to implement tailored national normative models. France, Spain, Germany, Poland, Italy and the Netherlands offer examples of diverse regulatory strategies, including registries, voluntary certification schemes and eco-incentive programmes. The practical value of the research lies in substantiating the need for Ukraine to develop a national legal framework for carbon farming. This includes the introduction of legal definitions, certification procedures, and market infrastructure for carbon units. Such measures are essential to align Ukrainian legislation with European environmental law, unlock access to climate finance, and promote sustainable agriculture as part of broader European integration and climate policy.

Key words: *carbon farming; Carbon Removal Certification Framework; Common Agricultural Policy; agricultural carbon crediting mechanisms; climate-resilient agricultural practices; decarbonisation of land use sectors; national legislation adaptation.*

ВСТУП

Вуглецеве фермерство – комплексне поняття, що позначає практики управління земельними ресурсами, які сприяють поглинанню вуглецю в ґрунтах і біомасі, одночасно зменшуючи викиди парникових газів (далі – ПГ) у сільському господарстві. Указана конструкція еволюціонувала від вузького експериментального напрямку нормативного регулювання до центрального елементу європейської програми розвитку клімату та сільських територій. Зокрема, такі практики, як: вирощування покривних культур, консерваційний обробіток ґрунту, агролісомеліорація, зволоження торфовищ, застосування біовугілля, а також удосконалення системи ведення тваринництва, набувають все більшого визнання завдяки своїй здатності забезпечувати ефективно пом'якшення наслідків зміни клімату, а також створювати додаткові переваги для підтримки біорізноманіття, підвищення якості води, здоров'я ґрунтів та забезпечення стійкості аграрного виробництва [1, с. 190; 2, с. 708].

Із активізацією зусиль Європи щодо досягнення кліматичної нейтральності застосування заходів із поглинання вуглецю шляхом використання земельних ресурсів вийшло на перший план у стратегіях Європейського Союзу (далі – ЄС, Союз, Євросоюз) та його державах-членах [3, с. 2].

На рівні Євросоюзу вуглецеве фермерство функціонує на перетині декількох нормативно-правових режимів: кліматичного законодавства, яке регулює облік викидів ПГ, земельного законодавства, насамперед Регламенту ЄС 2018/841 щодо землекористування, зміни землекористування та лісового господарства (Land Use, Land Use Change and Forestry Regulation, далі – LULUCF) [4] та аграрного законодавства, у першу чергу через такі інструменти, як Спільна сільськогосподарська політика (Common Agricultural Policy, далі – CAP) [5]. Остання формує різноманітні стимули, спеціальні екологічні схеми та варіанти отримання фінансової підтримки фермерами за умови використання аграрних технологій, здатних мінімізувати негативний вплив на навколишнє середовище. Паралельно з цим держави-члени Союзу продовжують ініціювати розроблення та впровадження широкого спектру політичних інструментів, у т.ч. схеми державних субсидій, регулятор-

ні акти та добровільні програми сертифікації обліку ПГ, що передбачають торгівлю вуглецевими одиницями. Кожна з таких схем адаптована до внутрішніх пріоритетів або ринкових умов національного правопорядку.

Європейська зелена угода (European Green Deal) та встановлена Союзом мета досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року посилюють необхідність вирішення питань пов'язаних із адаптацією наявних сільськогосподарських практик до умов сучасного світового аграрного ринку [6]. Реформи CAP та нова концепція ЄС щодо сертифікації поглинання вуглецю відтак спрямовані на мобілізацію державних та приватних економічних ресурсів для впровадження масштабованих, кліматично-орієнтованих сільськогосподарських практик.

Протягом останніх п'яти років нова хвиля досліджень у галузі права та управління дозволила «картографувати» цю сферу та виявити актуальні питання законодавчої політики ЄС у обраній для аналізу ділянці.

Деякі дослідники застерігають, що все більша залежність від технологій видалення вуглецю створює ризик «стримування пом'якшення наслідків» (mitigation deterrence) – ситуації, в якій можливість поглинання ПГ використовується для відстрочення або заміщення термінових заходів зі скорочення викидів [7]. Стимування пом'якшення наслідків слід розглядати як системне відхилення від зобов'язань щодо скорочення викидів ПГ, зумовлене наявністю або перспективою майбутнього використання технологій із видалення вуглецю. У правовому контексті це може трансформуватися в регуляторно хибний стимул, за якого виконання обов'язків зі скорочення викидів, передбачених чинним законодавством Союзу, фактично може бути пом'якшене або обійдене шляхом компенсування таких викидів відповідними заходами з видалення вуглецю в майбутньому. Наприклад, Нільс Мейер Олендорф та інші проводять комплексний правовий аналіз пропозиції Європейської Комісії щодо Системи сертифікації видалення вуглецю (Carbon Removal Certification Framework, CRCF), зосередившись на її взаємодії з більш широким корпусом існуючого законодавства у сфері охорони навколишнього середовища. У своїй оцінці дослідники визначають ключові відкриті елементи конструкції вуглецевого фермерства, зокрема щодо критеріїв сертифікації та визнання схем інших учасників відповідних правовідносин, а також обговорюють потенційні наслідки для узгодженості регулювання та правової визначеності загальносоюзного законодавства [8, с. 17]. Деякі юридичні дослідження розглядають потенційні ролі сертифікованих одиниць видалення вуглецю в рамках CRCF, зокрема щодо їх використання для цілей дотримання законодавчих вимог та фінансування сільськогосподарського виробництва. Зокрема, у подібних роботах висвітлено правові шляхи та інституційні обмеження, закладені в існуючих кліматичних інструментах ЄС, що піднімає важливі питання щодо сумісності такого використання із вимогами національного законодавства держав-членів [9, с. 36–44].

З огляду на виклики сучасної кліматичної політики, імплементацію міжнародних зобов'язань у сфері охорони довкілля та стратегічний курс України на пра-

вову інтеграцію до Євросоюзу, актуалізується потреба всебічного дослідження нормативних підходів до регулювання вуглецевого фермерства. Особливої ваги це питання набуває у контексті забезпечення не лише екологічних цілей, але й зміцнення конкурентоспроможності аграрного сектору України на ринку ЄС, де вуглецеве фермерство дедалі частіше розглядається як елемент «зеленої архітектури» спільної аграрної політики.

Попри зростаючий інтерес до цієї тематики, в Україні відсутнє чітке нормативне визначення та загальнонаціональна програма вуглецевого фермерства. Крім того, вітчизняне законодавство наразі не містить юридично обов'язкових вимог щодо створення системи аграрного вуглецевого кредитування як необхідної умови євроінтеграції чи отримання макрофінансової підтримки. Водночас аналіз Регламенту (ЄС) 2024/792 та Плану України в межах ініціативи «Ukraine Facility» [10] вказує на наявність опосередкованих нормативних орієнтирів, що передбачають підтримку екологічно та кліматично чутливих практик, зокрема посилення здатності ґрунтів до акумуляції CO₂. Це створює нову нормативну парадигму, в межах якої вуглецеве фермерство може стати елементом системної трансформації вітчизняної аграрної сфери.

Мета дослідження – здійснити вивчення сутності й юридичної природи вуглецевого фермерства як новітнього правового феномену нормотворчої політики Союзу. Ключовими завданнями статті відтак є: 1) надати характеристику правової природи вуглецевого фермерства в системі права ЄС, з урахуванням його міждисциплінарного змісту, поєднання екологічного, аграрного та кліматичного права, а також оцінити його нормативно-правову детермінацію; 2) здійснити аналіз основних нормативно-правових актів, що регулюють сферу вуглецевого фермерства на наднаціональному рівні; 3) встановити інституційні, нормативні й адміністративні особливості держав-членів Союзу, що сприяють впровадженню ефективної системи вуглецевого фермерства; 4) артикулювати потребу щодо формування правової основи аграрного вуглецевого кредитування в Україні як інструменту сталого розвитку сільського господарства та засобу правової інтеграції до *acquis communautaire* ЄС.

Таким чином, наукова новизна пропонованого до уваги дослідження полягає насамперед у вперше здійсненому комплексному правовому аналізі системи регулювання вуглецевого фермерства в контексті його майбутнього впровадження до системи українського законодавства та забезпеченні науково обґрунтованої основи для формування національної політики в сфері кліматоорієнтованого сільського господарства.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

У цьому дослідженні використовується теоретико-правова й компаративна методологія, що ґрунтується на принципах аграрного та екологічного права, для аналізу політичного порядку денного Європейського Союзу щодо вуглецевого фермерства та визначення потенційних шляхів реформування вітчизняного законодавства.

В академічній та аналітичній літературі існує кілька поглядів на визначення поняття вуглецевого фермерства. Загалом їх можна умовно скомпонувати у вигляді таких двох підходів:

1) природоохоронний (екологічний) підхід визначає вуглецеве фермерство як цільове застосування сільськогосподарських технологій, що сприяють збільшенню чистого вилучення вуглецю з атмосфери та його накопиченню в ґрунтах або біомасі; прихильники цього підходу підкреслюють важливість звернення уваги на цінність підтримки біофізичних процесів, *і.е.* накопичення вуглецю в ґрунті, лісовідновлення, агролісомеліорації та сталого управління випасом, а фермерство розглядається як засіб пом'якшення наслідків зміни клімату [11].

2) у межах інструментально-економічного підходу вуглецеве фермерство пропонується розглядати як спеціальний економічний механізм, за допомогою якого фермери отримують певні стимули фінансового характеру (субсидії, виплати або кредитні кошти) за вимірюване й перевірене зниження викидів або збільшення обсягів їх поглинання; у цьому випадку вуглецеве фермерство визначається як заснована на ринкових відносинах схема, що інтегрує сільське господарство в систему торгівлі вуглецевими викидами або в орієнтовані на результат системи фінансування у «зеленому» секторі економіки [12].

У праві ЄС окреслені підходи не є взаємовиключними. Навпаки, вони реалізуються як взаємодоповнювальні виміри єдиного інституту правового регулювання вилучення та збереження вуглецю в аграрній сфері. Передусім біофізичний (екологічний) вимір конкретизується шляхом установаження матеріальних критеріїв надійності, тривалості збереження результатів, недопущення міграції викидів, забезпечення додатковості ефекту поглинання ПГ та належного управління ризиками, що підтверджується відповідними процедурами моніторингу, звітування і верифікації (Measurement, Reporting, and Verification, далі – MRV). По-друге, інструментально-економічний вимір реалізується шляхом інституціоналізації прозорої системи сертифікації результатів поглинання вуглецю (results-based certification) та впровадження узгоджених із правом внутрішнього ринку Союзу механізмів економічного стимулювання (ринкових і неринкових інструментів, включно з режимами державної допомоги).

Таким чином, у загальноєвропейському правопорядку інститут вуглецевого фермерства розвивається як «міст» між матеріальними природоохоронними вимогами і ринково-орієнтованими стимулами. Сукупно ці виміри, *de lege lata* у межах *acquis communautaire* Союзу, виконують функцію матеріальних і процедурних гарантій належного врядування та спрямовані на досягнення телеологічної мети інституту – кліматичної нейтральності, із дотриманням принципів пропорційності, правової визначеності та доказовості політики (evidence-based policymaking), що послідовно відображено в доктрині публічного й екологічного права ЄС.

Загалом дослідження проводиться в трьох взаємопов'язаних аспектах. По-перше, у рамках нормативного аналізу здійснюється інтерпретація відповідного

первинного та вторинного законодавства ЄС, а також нормативно-правових актів країн-членів Союзу, що регулюють порядок землекористування, організації сільськогосподарського виробництва, охорони навколишнього середовища та кліматичної політики. Особлива увага приділяється джерелам, що безпосередньо визначають структуру сільськогосподарської діяльності: нормам Спільної сільськогосподарської політики (Common Agricultural Policy, далі – CAP) та актам про її впровадження (делегованим актам), стратегічні плани CAP держав-членів, в яких визначено екологічні схеми та відповідні агроекологічні заходи; рамкові положення Союзу щодо землекористування, земельних правовідносин та ведення лісового господарства, правила державної допомоги, що регулюють розмір виплат у секторі АПК, національні положення щодо охорони ґрунтів та агролісомеліорації, а також правові рамки сертифікації, MRV заходів на рівні фермерських господарств. По-друге, використовується порівняльно-правовий метод для відображення та порівняння підходів держав-членів Союзу, які, на основі закону, нормативних актів виконавчої влади або визнаних державних стандартів, визначають правові умови, за якими відбувається визначення, перевірка та компенсація результатів скорочення викидів вуглецю внаслідок діяльності фермерських господарств. По-третє, історико-інституційний аналіз надає змогу реконструювати еволюцію інструментів ЄС, що впливають на систему землекористування в сільському господарстві. Зазначене дозволяє визначити механізми імплементації законодавства ЄС у національне законодавство.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Вуглецеве фермерство (carbon farming) уявляє собою комплекс заходів в аграрному секторі, у т.ч. у частині реалізації практик землеробства, спеціально розроблених для збільшення поглинання вуглекислого газу з атмосфери ґрунтом і рослинністю, а також для одночасного скорочення викидів ПГ у процесі ведення сільськогосподарської діяльності [13, с. 11–12]. В основі цієї концепції закладено поєднання заходів зі зменшення впливу на кліматичні зміни з традиційним сільськогосподарським виробництвом, завдяки чому агровиробники стають активними учасниками глобального переходу до низьковуглецевого типу виробництва. На відміну від традиційних методів господарювання, які часто сприяють збільшенню викидів ПГ через інтенсивну обробку ґрунту, використання синтетичних добрив та перепрофілювання земель, вуглецеве фермерство має на меті перетворити землекористування на джерело поглинання вуглецю.

У правовому просторі Європейського Союзу та його держав-членів регулювання сільськогосподарської діяльності, спрямованої на поглинання вуглецю, дедалі активніше здійснюється через нормативні механізми. З огляду на це, окремого розгляду потребує вивчення історичної перспективи формування відповідної правової бази, адже саме послідовність політичних рішень, стратегічних документів та нормативних актів дає змогу простежити зміну підходів Союзу до інте-

градії кліматичних цілей у спільну європейську аграрну політику та систему аграрного права.

Витоки нормативного регулювання вуглецевого фермерства в Союзі пов'язуються в першу чергу із САР, яка від моменту свого запровадження в 1962 році була спрямована на забезпечення продовольчої безпеки та стабільності аграрних ринків і з часом трансформувалася в комплексний механізм інтеграції екологічних вимог у сільськогосподарську політику ЄС. Починаючи з 1990-х років у САР впроваджуються елементи, що закладають основу для сучасних практик вуглецевого фермерства: механізми кроскомплаєнсу, які пов'язують фінансову підтримку фермерів із дотриманням екологічних стандартів, а також агроекологічні заходи, спрямовані на скорочення викидів ПГ і підвищення якості ґрунтів.

Подальші реформи САР, зокрема ті, що були проведені після підписання Кіотського протоколу в 1997 році та Паризької угоди в 2015 році, започаткували радикальну зміну політичної парадигми: замість традиційного курсу на підтримку ринкових механізмів та зростання прибутків, відбулася зміна стратегічних цілей Союзу в бік чітких екологічних та кліматичних цілей. Однією з найважливіших інновацій у цьому контексті було запровадження «зелених» дотацій (greening payments) у рамках реформи САР 2013 року (Регламент (ЄС) № 1307/2013) [14]. Зобов'язання включали збереження постійних пасовищ, диверсифікацію культур для збереження родючості ґрунтів і зменшення монокультур, а також створення екологічно орієнтованих територій (ecological focus areas, EFAs), таких як перелогові землі, живоплоти та буферні смуги, що сприяють біорізноманіттю та поглинанню вуглецю. Інституціоналізуючи такі заходи, САР не тільки посилила екологічні умови надання сільськогосподарських субсидій, але й стимулювала відповідні практики, спрямовані на створення поглиначів вуглецю та зменшення викидів.

Таким чином, САР фактично вийшла за межі свого початкового призначення як суто інструменту підтримки сільськогосподарського виробництва й набула подвійної функції: вона стала одночасно й аграрною, й кліматичною політикою, що стало основою для подальшого створення інструментів, спрямованих безпосередньо на впровадження вуглецевого фермерства.

У Союзі поняття «вуглецеве фермерство» увійшло до політичного лексикону завдяки Європейській зеленій угоді (European Green Deal) та було чітко сформульоване в комюніке Європейської Комісії «Сталий вуглецевий цикл» (Sustainable Carbon Cycles) COM(2021) 800 final від 15 грудня 2021 року. У цьому документі сільське господарство, що сприяє поглинанню вуглецю, розглядається як механізм, орієнтований на результат, за яким землевласники отримують винагороду за впровадження кліматично сприятливих практик за умови наявності систем MRV [15].

Особливе значення також мали стратегії «Від ферми до виделки» (Farm to Fork Strategy [16]) та «Біорізноманіття – 2030» (Biodiversity Strategy 2030) [17], які конкретизували роль сільськогосподарського сектору в перетворенні продовольчих систем. Вони передбачили інтеграцію методів управління ґрунтами, що сприяють

вуглецевій секвестрації, а також розвиток фінансових і регуляторних механізмів підтримки практик, сумісних із кліматичними амбіціями ЄС. У результаті Зелена угода фактично легітимізувала концепт «вуглецевого фермерства» як окремого правового напрямку внутрішньої та зовнішньої політики Союзу.

Станом на сьогодні шлях Євросоюзу до кліматичної нейтральності визначений Європейським кліматичним законом (European Climate Law), затвердженим Регламентом (ЄС) 2021/1119. Згідно з цим актом, досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року є зобов'язальною цільовою нормою, а до 2030 року необхідно забезпечити щонайменше 55% чистого скорочення викидів ПГ порівняно з рівнем викидів за показниками 1990 року. Для досягнення цієї мети ЄС оновив пакет законів («Fit for 55») [18], включаючи Систему регулювання викидів (Emissions Trading System, ETS) [19], Регламент про розподіл спільного застосування заходів (Effort Sharing Regulation [20], який розподіляє цілі між державами-членами, що не входять до ETS), та LULUCF. Саме останній документ є ключовим законодавчим актом у частині обліку та забезпечення виконання зобов'язань у земельному секторі Союзу. З урахуванням змін 2023 року Регламент установлює ціль чистих поглинань у розмірі 310 млн т CO₂-екв до 2030 року та покладає на держави-члени обов'язок (у період з 2026 до 2030 років) забезпечити досягнення встановлених внесків шляхом формування і реалізації державної політики та заходів, спрямованих на збільшення вуглецевих поглиначів і скорочення викидів у земельному секторі [21].

Відповідно до наведених рамкових положень у 2024 році Європейським парламентом було прийнято Регламент (ЄС) 2024/3012, яким затверджено Механізм сертифікації видалення вуглецю (Carbon Removals Certification Framework, CRCF) [22]. Указаний нормативно-правовий акт діє як *lex specialis* стосовно Європейського кліматичного закону та згаданим вище законодавчим пакетом «Fit for 55».

Прикметно, що CRCF уперше в Союзі створив горизонтальну міжгалузеву систему сертифікації видалення вуглецю та скорочення викидів із ґрунту, причому зробив це таким чином, що вона передбачає створення сприятливих (стимулюючих) ринкових умов, а не застосування жорстких адміністративно-командних методів.

У значенні цього Регламенту «вуглецеве фермерство» означає здійснювану протягом щонайменше п'яти років практику чи процес управління наземними або прибережними екосистемами з метою:

а) вилучення з атмосфери та тимчасового зберігання біогенного вуглецю у біогенних вуглецевих резервуарах (жива біомаса, підстилка, мертва деревина, мертва органічна речовина, мінеральні й органічні ґрунти); або

б) зменшення викидів ПГ із ґрунту.

Скорочення викидів із сільськогосподарських ґрунтів належать до вуглецевого фермерства, коли вони є результатом діяльності, що в сукупності зменшує викиди з ґрунтових вуглецевих резервуарів та/або збільшує біогенне поглинання. До таких практик можуть належати заходи в морських і прибережних екосистемах

(«блакитний вуглець»). Регламент також визнає, що в межах вуглецевого фермерства можуть досягатися як тимчасові вилучення, так і скорочення викидів ПГ. Обидва види результатів підлягають обліку та вимірюванню в тоннах еквіваленту діоксиду вуглецю (tCO_2e). З метою забезпечення єдиного підходу до сертифікації створюється таксономія практик, що підлягають сертифікації, яка охоплює, зокрема, підвищення вмісту вуглецю в ґрунті, зволоження торфовищ та агролісо-меліорацію.

Разом із тим варто звернути увагу, що CRCF не надає вичерпного переліку «затверджених» практик вуглецевого фермерства. Натомість він установлює функціональне визначення й залишає конкретні переліки практик для методології сертифікації ЄС, які будуть прийняті пізніше делегованими актами. З урахуванням біофізичної тимчасовості заходів на земельних ділянках Регламент установлює типи облікових одиниць із чітко визначеними періодами моніторингу та, у разі потреби, строком дії, що спливає по завершенню відповідного періоду, якщо його не продовжено.

За своєю правовою природою це добровільна система сертифікації, яка стандартизує те, що вважається високоякісним поглинанням або скороченням викидів із ґрунту. При цьому питання регулювання порядку сертифікації залишається на розсуд національного права держав-членів Союзу. Зокрема, національні органи влади повинні здійснювати належний контроль за діяльністю суб'єктів господарювання, які здійснюють сертифікацію відповідно до вимог законодавства ЄС, оприлюднювати інформацію про виявлені факти невідповідності в державних реєстрах (або, після запровадження, у спеціально створеному реєстрі Союзу) та інформувати Європейську Комісію про випадки, коли система сертифікації потребує отримання відповідного статусу. Водночас в основі сертифікаційних методик повинні лежати стандартизовані базові показники – схеми, що затверджуються рішенням Єврокомісії, з урахуванням додаткових правил моніторингу та звітності, які узгоджуються з національними реєстрами в рамках LULUCF. Таким чином, у той час як участь фермерів у програмах сертифікації є добровільною, зобов'язання держав-членів щодо контролю, забезпечення та регулювання інфраструктури сертифікації є обов'язковими та підлягають безпосередньому виконанню у формі взятих на себе зобов'язань.

CRCF закріплює єдине поняття сертифікованих результатів (одиниць) та впорядкований цикл сертифікації, вибудований на чотирьох засадах: 1) кількісній оцінці результатів відносно встановленого Союзом базового рівня; 2) досягненню показників, що виходять за межі вимог законодавства та стандартних фінансово-економічних норм; 3) дієвих механізмах компенсації у разі зворотних змін протягом моніторингового періоду; 4) відповідність цілям і принципам сталого розвитку.

Оновлена на 2023–2027 роки CAP, переформатована відповідно до Регламенту про стратегічні плани (далі – Регламент про СП, Regulation (EU) 2021/2115), виконує функцію основного фінансового й адміністративного інструменту під-

тримки практик вуглецевого фермерства. Відповідно до ст. 31 Регламенту про СП держави-члени зобов'язані запровадити «екологічні схеми» та зарезервувати на них щонайменше 25% обсягу прямих виплат у 2023–2027 роках [23]. Такі виплати надаються за щорічні або багаторічні практики, релевантні цілям у сфері клімату та біорізноманіття, та підлягають попередньому погодженню Європейською Комісією за результатами оцінки відповідного національного стратегічного плану. Обов'язковість зазначеної вимоги поширюється на рівень планування та бюджетування держав-членів, тоді як участь окремих сільськогосподарських виробників зберігає добровільний характер.

Крім того, CRCF установлює механізми взаємодії з інформаційними системами CAP, зокрема із системою ідентифікації земельних ділянок (LPIS), з метою використання наявних геопросторових та адміністративних даних, зібраних у процесі адміністрування виплат, для потреб MRV у межах сертифікації. Така інтеграція спрямована на мінімізацію дублювання процедур і скорочення транзакційних витрат для учасників та органів адміністрування.

Державна підтримка, що надається поза рамками CAP, підпадає під регулювання в сфері державної допомоги та має відповідати Керівним принципам щодо державної допомоги в галузі клімату, енергетики та довкілля 2022 року (CEEAG 2022). Зокрема, мають бути дотримані вимоги щодо чітко визначеної екологічної мети заходу, наявності стимулюючого ефекту, пропорційності допомоги та відсутності надмірних негативних наслідків для конкуренції й торгівлі. Такий підхід формує належний правовий механізм співфінансування, у т.ч. для зволоження торфовищ, пілотування проєктів із використання біовугілля (biochar) та розвитку систем даних, за умови збереження цілісності ринку для одиниць, сертифікованих відповідно до Регламенту CRCF [24].

Оскільки CRCF має форму регламенту ЄС, він є актом прямої дії та не підлягає транспонуванню до національного законодавства. За результатами вивчення релевантного досвіду держав-членів Союзу можна стверджувати, що здебільшого національна імплементація зосереджується на забезпеченні практичного застосування CRCF шляхом визнання та/або використання схем сертифікації і методологій, сумісних із CRCF.

Так, найбільш яскравим прикладом держави-члена, яка включила вуглецеве фермерство (та супутні кліматичні заходи щодо землекористування) до свого національного законодавства, є Французька Республіка. Декретом № 2018–1043 від 28.11.2018 засновано державну систему сертифікації «Label bas-carbone» (LBC), що встановлює порядок сертифікації проєктів, реалізованих на території Франції з метою скорочення викидів ПГ або підвищення їх поглинання. Сертифікація здійснюється за методами, затвердженими профільним міністерством, та за умови дотримання вимог адміністративного нагляду. Визначальною рисою системи LBC станом на 2018 рік є визнання перевірених «скорочень» (а за наявності відповідних методів також і поглинань) і чітко встановлена непередаваність відповідних одиниць, які призначені виключно для задоволення добровільних компен-

саційних вимог недержавних суб'єктів господарювання, у т.ч. суб'єктів господарювання в аграрному секторі [25].

Правову архітектуру системи LBC було переглянуто у 2025 році шляхом прийняття Декрету № 2025–917 від 05.09.2025, яким внесено зміни до Декрету № 2018–1043, а також виконавчого ордонансу від тієї ж дати, яким скасовано наказ 2018 року та затверджено оновлений регламент LBC. Зазначений Декрет установлює оновлені строки та процедури функціонування механізму вуглецевого фермерства LBC, передбачає його переорієнтацію на результатоорієнтовану модель, з акцентом на кредитування за досягнуті скорочення та/або поглинання викидів ПГ. Крім того, документ деталізує компетенції центральних органів виконавчої влади та органів місцевої державної адміністрації (префектур) у частині затвердження, здійснення нагляду та контролю за впровадженням відповідних практик. Ордонанс здійснює кодифікацію оновленого регламенту функціонування LBC, затверджуючи: основні етапи проектного циклу, зокрема подання, валідацію, моніторинг, перевірку та видачу одиниць скорочення/поглинання викидів; вимоги до незалежної верифікації та аудиту проектів; функціональні завдання реєстрової та ринкової інфраструктури щодо обліку, обігу та анулювання одиниць викидів [26]. Таким чином, LBC забезпечує перетворення перевірених кліматичних результатів, досягнутих у сільськогосподарських проектах, на державно сертифіковані та передавані одиниці (активи), що обліковуються в офіційному реєстрі відповідно до встановлених адміністративних процедур. Така сертифікація надає французьким сільгоспвиробникам юридично безпечний механізм залучення фінансування й отримання додаткового доходу за надання послуг, пов'язаних із реалізацією кліматичних цілей.

Іншими методами, відповідно до яких держави-члени Євросоюзу реалізують політику вуглецевого фермерства є:

– створення національних реєстрів сертифікованих вуглецевих одиниць або налагодження взаємодії з відповідними наявними реєстрами (у Королівстві Іспанія Королівським указом № 163/2014 створено національний реєстр, призначений для обліку організаційних вуглецевих слідів, а також визнання сертифікованих проектів поглинання (зокрема, у сфері лісового господарства та земель сільськогосподарського призначення), доступних для компенсації як державними, так і приватними суб'єктами господарювання; ведення та адміністрування реєстру здійснює Міністерство екологічної трансформації, починаючи з 2014 року [27; 28]; у жовтні 2025 року Міністерство сільського господарства Італійської Республіки оголосило про прийняття указу (спільно з Міністерством охорони навколишнього середовища), який вводить у дію Національний реєстр лісових вуглецевих кредитів (Registro Nazionale dei Crediti di Carbonio Forestali), що управляється Агентством з досліджень і технологій у сільському господарстві (CREA), і який планується повноцінно запуснути до 2026 року [29]; у Королівстві Нідерланди діє національний онлайн-реєстр, адміністрований Stichting Nationale Koolstofmarkt

(SNK), який на підставі підтверджених результатів скорочення викидів або поглинання вуглецю видає передавані (реалізовані) сертифікати для низки виробничих секторів, зокрема сільського господарства та землекористування; реєстр створено на основі укладеної за посередництва уряду угоди «Green Deal Nationale Koolstofmarkt» 2017 року і він офіційно визначений урядовими документами як результат державно-приватного партнерства, а не як міністерський реєстр [30]);

– розроблення заходів у межах CAP, що винагороджують практики, орієнтовані на дії або результати в зазначеній сфері (у Федеративній Республіці Німеччина національна імплементація CAP передбачає виплати фермерам винагород за практики, що приносять користь клімату та біорізноманіттю (зокрема, створення/утримання непродуктивних площ, агролісомеліорація); перелік практик, критерії допустимості та порядок надання виплат визначено спеціальним законом (GAP-Direktzahlungen Gesetz) та відповідними підзаконними актами (GAPDZ-Verordnung) [31]; у Республіці Польща запроваджено орієнтовану на дії екологічну програму (екологічну схему), за якою виплати фермерам визначаються на підставі бальної системи, пов'язаної із застосуванням установлених практик, зокрема різноманітних сівозмін, проміжних (покривних) культур та зменшеного обробітку ґрунту; правову основу програми становить постанова Міністра сільського господарства від 13.03.2023 із наступними змінами від 12.03.2024 та 05.07.2024; зазначеними актами визначаються перелік допустимих практик, порядок нарахування балів і підтвердження їх виконання, а також умови та порядок надання відповідних виплат [32]).

Відтак, з огляду на завдання кліматичної політики та принципи сталого землекористування ЄС, предмет правового регулювання у сфері вуглецевого фермерства доцільно окреслити як сукупність суспільних відносин, що виникають у процесі аграрного виробництва та функціонування пов'язаних із ним ринкових механізмів, а саме:

– впровадження аграрних технологій зі збереження та/або накопичення вуглецю, зокрема систем нульового обробітку ґрунту, вирощування покривних культур, здійснення агролісомеліоративних заходів, належного управління органічними ґрунтами тощо;

– ведення обліку результатів скорочення викидів або приросту вуглецевих запасів у біомасі/ґрунті, їх оцінювання та верифікації, а також сертифікації, включно з визначенням процедур, критеріїв, показників і суб'єктів, відповідальних за ведення відповідної господарської діяльності;

– обіг вуглецевих одиниць на внутрішньому та міжнародному ринках;

– договірні правовідносини між суб'єктами аграрного господарювання та іншими учасниками відповідних процесів – землевласниками, землекористувачами й орендарями, розробниками (операторами) проєктів, органами верифікації та сертифікації, покупцями сертифікованих одиниць, а також уповноваженими органами державної влади.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного узагальненого аналізу законодавчої політики Європейського Союзу в сфері вуглецевого фермерства, а також вивчення особливостей нормативно-правового регулювання відповідного інституту в окремих державах-членах, вважається за доцільне сформулювати відповідні висновки, які можуть бути використані для подальшого вдосконалення національної правової бази в зазначеній сфері.

1. У Союзі інститут вуглецевого фермерства перебуває на стадії активного формування та розглядається як один із ключових елементів реалізації стратегічної мети досягнення кліматичної нейтральності, задекларованої в рамках Європейського зеленого курсу. Нормативно-правове регулювання в цій сфері здійснюється шляхом інтеграції положень аграрного, екологічного та кліматичного права, що зумовлює формування складної, багаторівневої та міждисциплінарної регуляторної системи.

Основною метою розвитку інституту вуглецевого фермерства є створення ефективних механізмів стимулювання сільськогосподарських виробників до впровадження агротехнологічних практик, спрямованих на підвищення здатності ґрунтів і біомаси до поглинання та довготривалого збереження вуглецю. При цьому акцент робиться на забезпеченні балансу між екологічними цілями та соціально-економічними викликами, зокрема, у частині гарантування продовольчої безпеки, підтримки життєздатності аграрного сектору та сприяння сталому розвитку сільських територій.

Становлення вуглецевого фермерства як інструмента декарбонізації сільськогосподарства потребує чіткої теоретичної моделі аграрно-правового регулювання, здатної узгодити приватноправові інтереси із публічно-правовими імперативами охорони довкілля. Така модель має ґрунтуватися на принципах правової визначеності, пропорційності (співмірності) та запобігання екологічній шкоді, а також урахувати особливості предметів і методів правового регулювання, що властиві для земельних, аграрних, екологічних, цивільних, господарських і податкових правовідносин.

2. Процес нормативного оформлення інституту вуглецевого фермерства в Європейському Союзі має поетапний характер, узгоджений із стратегічними пріоритетами сталого розвитку. До таких етапів варто віднести: 1) концептуальне зародження (2013–2019); у зазначений період інститут не мав закріпленого правового статусу, однак поступово формувалася як перспективна ідея інтеграції аграрного сектора в механізми поглинання ПГ, з акцентом на роль ґрунтів і сільськогосподарських екосистем у досягненні кліматичних цілей; зокрема, зі зміною нормотворчої парадигми в ЄС (реформою CAP, підписання Паризької угоди), були запроваджені «зелені» дотації, які можна вважати першою формалізацією кліматично орієнтованої оплати за сільськогосподарську практику; вказане створило передумови для появи ідеї, що фермер має отримувати винагороду не лише за ви-

робництво, а й за екосистемні послуги, зокрема за поглинання вуглецю; 2) політичне визнання інституту вуглецевого фермерства через формування стратегічних засад (2019–2021); ухвалений Європейський зелений курс у 2019 році визначив загальну стратегічну мету ЄС досягти кліматичної нейтральності до 2050 року; це стало точкою політичного зрушення в напрямі інституціоналізації вуглецевого фермерства; Європейський кліматичний установив юридично обов'язкові цілі щодо скорочення викидів ПГ щонайменше на 55% до 2030 року; 3) нормативна конкретизація та запровадження сертифікаційного режиму видалення вуглецю (2021–2024); концепція вуглецевого фермерства набула ознак інституціалізованої складової кліматоорієнтованої аграрної політики Союзу; запроваджувалися пілотні механізми оплати за досягнуті результати поглинання вуглецю, що дозволило апробувати нові підходи до стимулювання сталих практик управління вуглецевими потоками; у 2021 році була опубліковано комюніке Європейської Комісії «Про сталі вуглецеві цикли», яке надалі стало ідейною основою для розроблення та затвердження Регламенту (ЄС) 2024/3012 CRCF; указаний документ передбачив добровільну правову рамку сертифікації для трьох категорій діяльності, а саме: постійного видалення вуглецю, вуглецевого фермерства, а також зберігання вуглецю в продуктах; 4) подальша інституціоналізація інституту вуглецевого фермерства шляхом системного включення до регуляторного поля Союзу і країн-членів та створення умов для функціонування відповідного ринкового середовища (2024 рік – дотепер); у межах цього етапу здійснюється апробація методологічних підходів, збір даних для формування об'єктивної системи MRV задля визначення обсягу скорочення ПГ або обсягів вуглецю, поглинутого в результаті ведення аграрної діяльності; відбувається поступове впровадження CRCF на національному рівні в державах-членах ЄС, а також розвиток добровільних ринків вуглецевих кредитів, зокрема через залучення агровиробників і бізнесу до системи вуглецевого обліку; до кінця 2026 року Європейська Комісія має представити звіт щодо потенційної інтеграції сертифікованих заходів із видалення вуглецю, зокрема пов'язаних із вуглецевим фермерством, до ETS або до альтернативних ринкових чи неринкових механізмів.

3. Відповідно до положень CRCF держави-члени Союзу зобов'язані вживати заходів щодо імплементації та адаптації положень своїх внутрішньодержавних правопорядків із метою забезпечення належного функціонування та практичного застосування механізмів вуглецевого фермерства. Правове регулювання цього інституту здійснюється в рамках багаторівневої нормативної системи ЄС, яка поєднує норми наднаціонального (союзного) і національного рівнів, ґрунтуючись на принципі спільної компетенції Європейського Союзу та його держав-членів у сферах охорони довкілля, кліматичної політики та сільського господарства.

На союзному рівні регулювання здійснюється через обов'язкові та рекомендаційні акти інституцій ЄС, зокрема: 1) регламенти ЄС, які мають пряму дію на території держав-членів та не потребують імплементації в національне законодавство; 2) директиви, що визначають цільові орієнтири для досягнення кліма-

тичної нейтральності та сталого управління земельними ресурсами, залишаючи державам-членам свободу у виборі форм і методів правового регулювання; 3) комунікації та стратегії Європейської Комісії, які мають програмний характер і орієнтують держави-члени на створення національних механізмів заохочення практик вуглецевого фермерства.

На національному рівні реалізація зазначених актів здійснюється в межах внутрішньодержавних правових систем за допомогою декількох моделей правового регулювання: 1) законодавча модель передбачає прийняття спеціальних законів або внесення змін до законів у сфері кліматичної політики, охорони довкілля чи сільського господарства; 2) підзаконна (адміністративно-регуляторна) модель формалізується через урядові постанови, накази міністерств або національні стратегії, що конкретизують порядок отримання фінансування, критерії відбору практик і систему моніторингу їх реалізації; 3) програмно-інституційна модель базується на інтеграції механізмів вуглецевого фермерства до національних стратегічних планів у межах CAP і передбачає запровадження екологічних схем, результатно-орієнтованих платежів та пілотних програм із секвестрації вуглецю в ґрунтах і біомасі; 4) добровільно-сертифікаційна модель передбачає створення національних схем верифікації та сертифікації вуглецевих одиниць, узгоджених із вимогами CCRF, які реалізуються через стандарти, затверджені державними уповноваженими органами або акредитованими агентствами.

4. На сучасному етапі в Україні відсутній спеціальний нормативно-правовий акт, який би безпосередньо врегулював порядок упровадження комплексу агротехнологічних практик, орієнтованих на секвестрацію вуглецю, зменшення викидів ПГ або відновлення природних екосистем у сфері землекористування та лісового господарства. Зокрема, не розроблено й не затверджено законів, підзаконних актів, нормативів, методик, національних стратегій або операційних планів, що містили б уніфіковану регламентацію таких практик, як агролісомеліорація, нульовий обробіток ґрунту, відновлення торфовищ, збереження водно-болотних угідь тощо.

Разом із тим наявне нормативно-правове поле державної кліматичної політики, сформоване Законом України № 3991-ІХ «Про основні засади державної кліматичної політики», а також підпорядкованими документами стратегічного планування (зокрема, Стратегією державної політики у сфері зміни клімату до 2035 року), створює імпліцитні передумови для нормативного оформлення інституту вуглецевого фермерства як складової державної кліматичної політики в сфері сільського господарства. У зазначеному контексті вуглецеве фермерство доцільно розглядати як потенційно самостійний правовий інститут, що виконує функцію інструмента державного регулювання у сфері пом'якшення наслідків зміни клімату. У межах цього підходу визначальними елементами мають бути: закріплені на рівні законодавства принципи й цілі скорочення викидів та збільшення поглинань ПГ; визначене коло суб'єктів, які мають право на участь у відповідних екологічних схемах; правова модель обігу та реєстрації вуглецевих одиниць; створення та деталізація процедур MRV.

Особливої уваги потребує формування на нормативно-правовому рівні цілісного понятійно-категоріального апарату в сфері вуглецевого регулювання. Відсутність законодавчо закріплених визначень таких ключових понять, як «вуглецеве фермерство» та «вуглецева одиниця», істотно ускладнює як практичну реалізацію відповідних заходів, так і інтеграцію цієї сфери в існуючу правову систему держави. Запровадження легальних дефініцій сприятиме усуненню прогалин у вітчизняному законодавстві, забезпеченню належного рівня правової визначеності, а також посилить інституційну спроможність держави в частині регулювання аграрної діяльності, що сприятиме мінімізації негативних кліматичних змін.

REFERENCES

- [1] Petersmann, M. (2024). Reordering the European ground – regrounding the European legal order? *European Law Open*, 3(1), 180–189. <https://doi.org/10.1017/elo.2024.12>
- [2] Klimke, M., Plieninger, T., & Zengerling, C. (2025). Socioecological traps in agroforestry and the role of law. *Sustainability Science*, 20, 707–723. <https://doi.org/10.1007/s11625-024-01623-1>
- [3] Montero-de-Oliveira, F. E., Reinecke, S., Mayr, S., & de Jong, W. (2025). Agroforestry as land-based carbon dioxide removal in Central Europe: Tensions between institutions, interests and ideas hindering scaling up. *Climate Policy*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/14693062.2025.2478286>
- [4] European Parliament & Council of the European Union. (2018, May 30). *Regulation (EU) 2018/841 of the European Parliament and of the Council on the inclusion of greenhouse-gas emissions and removals from land use, land-use change and forestry in the 2030 climate and energy framework and amending Regulation (EU) No 525/2013 and Decision No 529/2013/EU*. Official Journal of the European Union, L 156, 1–23, Retrieved November 12, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/841/oj/eng>
- [5] European Commission. (2025). *CAP at a glance*. Retrieved November 12, 2025, from https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en
- [6] European Commission. (2019). *The European Green Deal: Transforming the EU into a modern, resource-efficient and competitive economy*. Retrieved November 12, 2025, from https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en
- [7] Brad, A., & Schneider, E. (2023). Carbon dioxide removal and mitigation deterrence in EU policymaking. *Environmental Science & Policy*, 150. [https://doi.org/10.1016/S1462-9011\(23\)00240-X](https://doi.org/10.1016/S1462-9011(23)00240-X)
- [8] Meyer-Ohlendorf, N., Siemons, A., Schneider, L., & Böttcher, H. (2023). *Certification of carbon dioxide removals: Evaluation of the Commission proposal (Climate Change 13/2023)*. German Environment Agency. Retrieved November 13, 2025, from https://www.umweltbundesamt.de/sites/default/files/medien/479/publikationen/cc_13-2023_certification_of_carbon_dioxide_removals.pdf
- [9] Fallasch, F., Böttcher, H., Schneider, L., Herrmann, H., Jörß, W., Siemons, A., & Flohr Reija, M. (2024). *The EU Carbon Removal Certification Framework: Options for using certified removal units and funding mitigation activities (Interim Report 44/2024)*. Retrieved November 13, 2025, from <https://www.umweltbundesamt.de/en/publikationen/the-eu-carbon-removal-certification-framework#:~:text=Strategies%20%7C%20>

International%20matters-,The%20EU%20Carbon%20Removal%20Certification%20Framework:%20Options%20for%20using%20certified,revenues%20generated%20through%20the%20CRCF

- [10] Government of Ukraine. (2024). *Ukraine Plan 2024–2027*. Retrieved November 13, 2025, from <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/ukraine-facility-plan.pdf>
- [11] Gołasa, P., Bieńkowska-Gołasa, W., Cyrek, P., & Cyrek, M. (2025). Legal and economic framework for carbon farming and carbon certificates in the EU using the example of Poland. *Sustainability*, 17(1), 232. <https://doi.org/10.3390/su17010232>
- [12] Raina, N., Zavalloni, M., & Viaggi, D. (2024). Incentive mechanisms of carbon farming contracts: A systematic mapping study. *Journal of Environmental Management*, 352. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2024.120126>
- [13] McDonald, H., Freluh-Larsen, A., Lóránt, A., Duin, L., Pyndt Andersen, S., Costa, G., & Bradley, H. (2021). *Carbon farming – Making agriculture fit for 2030: Study for the Committee on Environment, Public Health and Food Safety (ENVI), Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg*. PE 695.482. Retrieved November 13, 2025, from [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695482/IPOL_STU\(2021\)695482_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/695482/IPOL_STU(2021)695482_EN.pdf)
- [14] European Parliament & Council of the European Union. (2013, December 17). *Regulation (EU) No 1307/2013 of the European Parliament and of the Council establishing rules for direct payments to farmers under support schemes within the framework of the common agricultural policy and repealing Council Regulation (EC) No 637/2008 and Council Regulation (EC) No 73/2009* (OJ L 347, pp. 608–670). Retrieved November 13, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2013/1307/oj/eng>
- [15] European Commission. (2021, December 15). *Communication from the Commission: Sustainable Carbon Cycles (COM (2021) 800 final)*. Retrieved November 13, 2025, from https://climate.ec.europa.eu/system/files/2021-12/com_2021_800_en_0.pdf
- [16] European Commission. (n.d.). *Farm to Fork strategy: for a fair, healthy and environmentally-friendly food system*. Retrieved November 13, 2025, from https://food.ec.europa.eu/horizontal-topics/farm-fork-strategy_en
- [17] European Commission. (n.d.). *Biodiversity strategy for 2030*. Retrieved November 13, 2025, from https://environment.ec.europa.eu/strategy/biodiversity-strategy-2030_en
- [18] Council of the European Union. (2025, March 17). *Fit for 55 – reducing EU greenhouse gas emissions by at least 55% by 2030*. Retrieved November 13, 2025, from <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/fit-for-55/>
- [19] European Parliament & Council of the European Union. (2003, October 13). *Directive 2003/87/EC of the European Parliament and of the Council establishing a scheme for greenhouse-gas emission allowance trading within the Union and amending Council Directive 96/61/EC*. Official Journal of the European Union, L 275, 32–46. Retrieved November 13, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2003/87/oj/eng>
- [20] European Commission. (n.d.). *Effort-Sharing 2021–2030: Targets and flexibilities*. Retrieved November 13, 2025, from https://climate.ec.europa.eu/eu-action/effort-sharing-member-states-emission-targets/effort-sharing-2021-2030-targets-and-flexibilities_en
- [21] European Parliament & Council of the European Union. (2018, May 30). *Regulation (EU) 2018/841 of the European Parliament and of the Council on the inclusion of greenhouse-gas emissions and removals from land use, land-use change and forestry in the 2030 climate and energy framework, and amending Regulation (EU) No 525/2013*

- and Decision No 529/2013/EU. Official Journal of the European Union, L 156, pp. 1–17. Retrieved November 13, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2018/841/oj/eng>
- [22] European Parliament & Council of the European Union. (2024, November 27). *Regulation (EU) 2024/3012 of the European Parliament and of the Council establishing a Union certification framework for permanent carbon removals, carbon farming and carbon storage in products*. Retrieved November 13, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3012/oj/eng>
- [23] European Parliament & Council of the European Union. (2021, December 2). *Regulation (EU) 2021/2115 of the European Parliament and of the Council establishing rules on support for strategic plans to be drawn up by Member States under the Common Agricultural Policy (CAP Strategic Plans) and financed by the European Agricultural Guarantee Fund (EAGF) and by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) and repealing Regulations (EU) No 1305/2013 and (EU) No 1307/2013 (OJ L 435, 6 Dec. 2021)*. Retrieved November 13, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj/eng>
- [24] European Commission. (2022, February 18). *Communication from the Commission – Guidelines on State aid for climate, environmental protection and energy 2022 (C/2022/481)*. Retrieved November 13, 2025, from <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/2022-guidelines-on-state-aid-for-climate-environmental-protection-and-energy.html>
- [25] Le ministre d'Etat, ministre de la transition écologique et solidaire. (2018, 28 novembre). *Décret n° 2018–1043 du 28 novembre 2018 créant un label « Bas-Carbone »* [NOR : TRER1818757D]. Retrieved November 13, 2025, from <https://www.legifrance.gouv.fr/eli/decret/2018/11/28/TRER1818757D/jo/texte>
- [26] La ministre de la transition écologique, de la biodiversité, de la forêt, de la mer et de la pêche. (2025, 5 septembre). *Décret n° 2025–917 du 5 septembre 2025 modifiant le décret n° 2018–1043 du 28 novembre 2018 créant un label « Bas-Carbone »* [JORF n° 0208 du 7 septembre 2025, texte n° ...]. Retrieved November 13, 2025, from <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000052201110>
- [27] Ministerio de Agricultura, Alimentación y Medio Ambiente. (2014, 14 de marzo). *Real Decreto 163/2014, de 14 de marzo, por el que se crea el Registro de huella de carbono, compensación y proyectos de absorción de dióxido de carbono*. Boletín Oficial del Estado, núm. 65, de 15 de marzo de 2014, pp. 22821–22831. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2014-3379>
- [28] Ministerio para la Transición Ecológica y el Reto Demográfico. (2025, 18 de marzo). *Real Decreto 214/2025, de 18 de marzo, por el que se crea el registro de huella de carbono, compensación y proyectos de absorción de dióxido de carbono y por el que se establece la obligación del cálculo de la huella de carbono y de la elaboración y publicación de planes de reducción de emisiones de gases de efecto invernadero*. Boletín Oficial del Estado, núm. 68, de 19 de marzo de 2025, pp. 30982–31004. <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2025-7439>
- [29] Ministero dell'Agricoltura, della Sovranità Alimentare e delle Foreste. (2025). *Crediti di carbonio forestali*. Retrieved November 13, 2025, from https://www.masaf.gov.it/Crediti_Carbonio_Forestali
- [30] Stichting Nationale Koolstofmarkt. (n.d.). *Over Stichting Nationale Koolstofmarkt [About the National Carbon Market Foundation]*. Retrieved November 13, 2025, from <https://nationaleco2markt.nl/over-stichting-nationale-koolstofmarkt>

- [31] Bundesregierung. (2025, 31 Januar). *Evaluierung Öko-Regelungen* [Bericht]. Retrieved November 13, 2025, from <https://www.publikationen-bundesregierung.de/pp-de/publikationssuche/oeko-regelungen-2334798>
- [32] Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. (n.d.). *Ekoschematy 3*. Retrieved November 13, 2025, from <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/ekoschematy3>

Володимир Васильович Носік

Доктор юридичних наук, професор
Дійсний член (академік) НАПрН України
Національна академія правових наук України
61024, вул. Григорія Сковороди, 70, Харків, Україна

Завідувач кафедри земельного та аграрного права
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
01601, вул. Володимирська, 60, Київ, Україна

Volodymyr V. Nosik

Doctor of Law, Professor
Academician of the NALS of Ukraine
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Hryhoriia Skovorody St., Kharkiv, Ukraine

Head of the Department of Land and Agricultural Law
Educational and Scientific Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
01601, 60 Volodymyrska St., Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3483-4575>

Марія Анатоліївна Копиця

Доктор філософії у галузі права
Асистент кафедри земельного та аграрного права
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
01601, вул. Володимирська, 60, Київ, Україна

Mariia A. Kopytsia

PhD in Law
Assistant Department of Land and Agricultural Law

Educational and Scientific Institute of Law
Taras Shevchenko National University of Kyiv
01601, 60 Volodymyrska St., Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2534-0103>

Рекомендоване цитування: Носік В. В., Копиця М. А. Нормативні засади вуглецевого фермерства в ЄС і його країнах-членах: порівняльно-правове дослідження. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32. № 4. С. 63–83.

Suggested Citation: Nosik, V. V., & Kopytsia, M. A. (2025). Regulatory Framework for Carbon Farming in the EU and its Member States: a Comparative Legal Study. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 32(4), 63–83.

Стаття надійшла / Submitted: 14/11/2025

Доопрацьовано / Revised: 14/12/2025

Схвалено до друку / Accepted: 18/12/2025